



# Romeo og Julie

av William Shakespeare



## Kjærligheten og døden



Evige temaer for forfattere og dramatikere, evige temaer i livene våre. Teater skal berøre hjertene, og det er vel få stykker i verdenshistorien som berører oss mer enn historien om Romeo og Julie. Vi syntes det var på tide at også Riksteatrets publikum får oppleve denne vidunderlige og sørgelige historien.

For det er jo, blant annet, Riksteatrets oppgave å formidle den store dramatikken på en måte som er tilpasset de ulike spillerom og scener rundt i landet. For oss er det blitt en egen kunstnerisk form å utforme et konsept som ivaretar et kunstnerisk univers i utgangspunktet større enn det vi kan kalle et turnéformat. Vi vil gjerne tilby en fullverdig kunstnerisk helhet, uansett romløsning, sceneåpning, salsstørrelse... og budsjett. Våre dramatiseringer av særlig den norske klassiske litteraturen, men også våre musikaler, har vist at dette er en form Riksteatret behersker. På den måten gjør vi – med stor glede – tilsynelatende store produksjoner tilgjengelige for publikum rundt i landet, det mener vi at publikum har krav på!

– “Romeo og Julie” forutsetter et regikonsept en katedral verdig, sa Peter Brook en gang. Katedraler er lite flyttbare, og dessuten er det svært få av dem i dette landet. Men det skal ikke frata oss ønsket om å komprimere verdens mest spilte teaterstykker slik at vi kan glede både unge og eldre, og la dem ta del i både den nasjonale og den internasjonale kulturarven på hjemstedet sitt.

Det er en ganske ung skuespillertrupp vi sender ut – flere av dem er valgt på åpne auditions. Delvis bunner dette i et ønske om å finne de rette til akkurat disse rollene, delvis bunner det i et ønske om å gi ferske, ambisiøse skuespillere en sjanse i en tøff teaterverden.

Tvi, tvi – og velkommen i teatret!

Bente Erichsen

# Til heller ikke døden skiller ad

av Bentein Baardson

To sjeler som har viet seg hverandre,  
blir viet til en kjærlighet som ikke  
er kjærlighet forandring kan forandre  
og kjærlighet en rystelse kan rikke.

Å nei, den er et evig mål for blikket.  
For havsens skute er den ledestjernen.

Den følger stormen, men den rokkes ikke.  
Dens høyde kjenner vi, men aldri kjernen.  
En tid står skjønnheten, men segner siden  
for dødens månesigd som blomst og blad.  
Men kjærligheten reiser seg mot tiden,  
til heller ikke døden skiller ad.

Sonette CXVI oversatt av Håvard Rem



Den vakreste gave mennesket er blitt tildelt, er kjærligheten. Uten kjærlighet ville menneskeheten ikke kunne leve en eneste dag. Det er den mest fundamentale av alle drifter og lidenskaper. Erich Fromm skriver i "Om Kjærlighet": Å mislykkes i å virkeliggjøre kjærligheten fører til vanvidd eller ødeleggelse – til selvdestruksjon eller til at andre ødelegges. Uten kjærlighet ville menneskeheten ikke kunne leve en eneste dag.

"Romeo og Julie" handler om den absolutte kjærlighet – en kjærlighet som varer "til heller ikke døden skiller ad." Julie sier "Så sverg at jeg er din!" De fleste av oss ville kanskje ha sagt "Sverg at du er min." Det er altså den uselvviske evige, ideelle kjærlighet Shakespeare skildrer, og ikke den egoistiske, eiesyke kjærlighet. De to unge elskende setter selv ord på sin kjærlighet når de hos munken Lorenzo vier sine sjeler til den uforanderlige og urokkelige kjærligheten som har blikket festet mot evigheten. De kjenner dens høyde, men ikke kjernen, de bare vet at kjærligheten reiser seg mot tiden, til heller ikke døden skiller ad. Denne guddommelige eller metafysiske kjærlighet er det de to unge kjemper for og henter sin kraft fra.

Shakespeares verk betraktes som en lovsang til kjærligheten. Like fullt, det er det nære naboskap til døden som gir verket dets dype klang og farge. Som ramme for sin fortelling har Shakespeare valgt et samfunn preget av vold og krig, hvor hatet mellom to familier står som kontrast til kjærligheten mellom de to unge. I teksten finnes ingen opplysninger om hva fiendskapet mellom slektene bunner i. Det har gått i arv gjennom generasjoner, de vet ikke selv hvorfor fiendskapet er blitt en slags vane, en irrasjonell refleks.

I motsetning til Shakespeares øvrige tragedier er det ikke hovedfigurens karakterbrist som forårsaker personens fall eller død. I "Romeo og Julie" er heller ikke slektshatet den eneste årsak til at de to unge til slutt velger døden som utvei. Shakespeare er uhyggelig ironisk når han med et nesten klinisk dramaturgisk

"Julie sier "Så sverg at jeg er din!"  
De fleste av oss ville kanskje  
ha sagt "Sverg at du er min."

grep lar en stedsforvirret munk med en livsviktig beskjed dra feil vei for så å bli internert som følge av et lokalt utbrudd av kolera: Dette blir den utløsende faktor for et hendelsesforløp som ender med nok et drap og et kollektivt selvmord.

Ved siden av den lekende poesi, den burleske humor og de store dramatiske lidenskaper viser Shakespeare oss livet i alle dets banale fasetter og groteske avskygninger. I dette bitre, men dessverre gjenkjennelige scenario, er det at den rene og sanne kjærlighet må gå til grunne. Kjærligheten mellom de to unge er en overtredelse som adskiller også det som opprinnelig var forenet — Julie fra hennes familie og Romeo fra hans, men den forener det som var adskilt — to fiender som levde i hat. Det er nettopp dette som har gjort "Romeo og Julie" til en evig udødelig tragedie. Shakespeare foreviser at ingen lever bare for seg selv og ingen dør bare for seg selv. Deres kjærlighet er guddommelig.

Disse Pauli ord er i sannhet en tragisk trøst — i hvert fall for den stakkars skriftefar Lorenzo, som ved sin tro på legende urter, narkotiserende medikamenter og hemmelige vielse mener seg kapabel til å forløse hatet og forsone slektene. Det er et tankekors at den virkelig tragiske skikkelsen i dette verdenskjente drama

"Shakespeares verk betraktes som en lovsang til kjærligheten. Like fullt, det er det nære naboskap til døden som gir verket dets dype klang og farge."

egentlig er en fredselskende humanist som gjør alt for å hjelpe det ulykkelige, elskende paret. Riktignok slutter familiene fred etter det tragiske utfallet, men det er like fullt munken som må leve videre med sitt fatale valg og personlige nederlag, hans velmente hjelp forårsaket faktisk ytterligere død og fordervelse.

Paradoksalt nok er det nettopp dette fortellertekniske grep — det godes naive hensikt og tilfeldighetens narraktige spill — som har gjort "Romeo og Julie" til tragedien over alle tragedier. Som tilskuere til skjebnens ubønnhørlige mekanisme har vi i over fire hundre år ikke kunnet unngå å slutte oss til Shakespeares ord i Sonette XXX:

Når tanker samler seg i stille netter,  
og minner dukker frem, og ikke går,  
og fraværet av alt jeg lengtet etter  
fornyser gammelt savn av tapte år —

Å, da vil venner, skjult i dødens mørke,  
få en som sjelden gråter til å gråte,  
og sorger som har visnet hen i tørke,  
de friskes til når kinnene blir våte.

Da må jeg telle over gamle savn,  
og se den triste regning, og igjen  
betale, sorg for sorg og navn for navn,  
som om jeg aldri har betalt for den.

Men tenker jeg på dere to, forsvinner  
all sorg jeg skylder alle triste minner.

Sonette XXX oversatt av Håvard Rem









## Jon Fosse skriver for DDE

av Håvard Rem

En vanlig, moderne måte å tenke om stor kunst på, er følgende: Stor kunst i dag er kunst som i sin samtid var for moderne til å bli forstått av folk flest. Vincent van Goghs kunst er et eksempel på dette.

Men det motsatte er oftere tilfellet. Stor kunst i dag er kunst som i sin samtid var for folkelig til å bli regnet som kunst i det hele tatt. Oppsetningene av William Shakespeares tekster er et eksempel på dette. Fra de siste femti år er Alf Prøysen, Bob Dylan og Eminem lignende eksempler på muntlige poeter som i sin samtid øyeblikkelig blir elsket av det store publikum, men som de litterære smaksdommerne trenger litt mer tid på å fordøye.

Shakespeare skrev for teater, en uttrykksform som i hans samtid ikke hadde større kunstnerisk anseelse enn en danseband-konsert eller en sirkusforestilling har i dag. Han skrev på morsmålet engelsk, en språklig uttrykksform som i hans samtid ikke hadde større litterær anseelse enn dialekt og sms-språk har i dag. Han tjuvlånte populære, tabloide vandrehistorier som for eksempel den folkekjære fortellingen om prins Hamlet. I "Romeo og Julie" er handlingen tatt fra en gammel, engelsk fortelling på vers, som hadde lånt historien fra en enda eldre tekst.

"Sammenligningen er ikke fullkommen, men om Jon Fosse de neste årene hadde konsentrert seg om å skrive tekster for DDE, ville det ha vært et litterært prosjekt i Shakespeares stil."

I "Romeo og Julie" boltrer Shakespeare seg i grove, seksuelle ord og uttrykk fra kneiper og gatehjørner — som i neste øyeblikk, eller neste scene, blir avløst av den vakreste, vareste poesi. Tidligere norske oversettelser av "Romeo og Julie" har i for stor grad forsøkt å utjevne, harmonisere det høye og det lave i Shakespeares språk.

Det er både galt og unødvendig. Hvis hans samtid kunne tåle sirkus-Shakespeare, må dagens publikum tåle det. Også fordi Shakespeare med vilje klipper sammen griseprat og følsom poesi. Obskønitetene virker enda grovere på grunn av poesien for to minutter siden, og motsatt.

Forsøkene på å frisere Shakespeare har en lang tradisjon. Da teatret som form etter hvert oppnådde fin kulturell anseelse i Europa, var det i flere europeiske land motstand mot Shakespeare. På 1700-tallet måtte Voltaire pynte på Shakespeare i sitt forsøk på å gjøre ham spiselig for franskmenn.

Derimot er det meningsløst å diskutere om Shakespeare var, eller er, lavkulturell eller høykulturell. Han var og er ingen av delene. Han var og er en uvanlig stor dikter. Men det vi vet, er at han i sin samtid brukte sin begavelse i en lavkulturell, ikke-kunstnerisk uttrykksform, og at han i vår samtid brukes i en høykulturell, kunstnerisk akseptert uttrykksform. Sammenligningen er ikke fullkommen, men om Jon Fosse de neste årene hadde konsentrert seg om å skrive tekster for DDE, ville det ha vært et litterært prosjekt i Shakespeares stil.

“Shakespeare skrev for teater, en uttrykks-form som i hans samtid ikke hadde større kunstnerisk anseelse enn en dansebandkonsert eller en sirkusforestilling har i dag.”

Shakespeare er et eksempel på at en stor kunstnerisk begavelse ikke nødvendigvis oppsøker de uttrykkene som nyter stor, kunstnerisk anerkjennelse. Om Shakespeares ambisjon hadde vært en posisjon på samtidens litterære parnass, ville han valgt å skrive vers på latin og ikke sirkusforestillinger og B-filmer for pøbelen.





# Teatret på Shakespeares tid

av Bodil Kvamme

Perioden 1570–1630 blir betraktet som Englands gullalder innen teater og dramatisk diktning. I løpet av disse 60 årene bygges det hele 17 teatre i London og omegn. Det første offisielle teater, The Theatre, stod oppført i 1576. Byggherren var den kjente Leicesters Trupp, senere kjent som Lord Chamberlains Trupp.

Under Elisabeth Is regjeringstid var England i sterk vekst både økonomisk og kulturelt. Londons innbyggertall vokste fra 100 000 til 200 000. Byen ble en handelsmetropol med et borgerlig råd som vernet om sin selvstendighet og merkantile uavhengighet. Etter hvert utviklet London seg til å bli en stat i staten. Dronningen var ikke bare kjent for sin glede ved å regjere, hun var også glad i å "danse". Hennes hoff ble betraktet som det mest praktfulle i hele Europa. Man kan si at det er i skjæringspunktet mellom Elisabeths sofistikerte hoff og det merkantile og noe puritanske London at det elisabethanske teater oppstod. Den store interessen for teateret skapte grobunn for den dramatiske kunsten. Det ble populært å skrive for teatrene, der var det penger å tjene. Det meste av den elisabethanske dramatikken er tapt for ettertiden, men en del store navn står igjen, blant andre Kyd, Ben Johnson, Marlowe – og Shakespeare.

## Lorden beskyttet truppene

Dramatikerne tilhørte truppene, og de beste søkte til de mest innflytelsesrike lordene, som ofte var truppenes beskyttere. Truppene var avhengig av et slikt forhold for ikke å bli behandlet som rettløse landstrykere. Til gjengjeld måtte de stille opp og underholde ved mesenenes overdådige fester.

"Den store interessen for teateret skapte grobunn for den dramatiske kunsten. Det ble populært å skrive for teatrene, der var det penger å tjene."

Man antar at Shakespeare kom til London omkring 1587. Han sluttet seg til teatertruppen Lord Strangers Men. Seks år senere døde lordene. Den neste beskytter ble Lord Hudson, og Shakespeares trupp ble kjent under navnet Lord Chamberlain's Men. Lordene var hoffmarskalk ved dronning Elisabeth Is hoff, og i perioden 1594 – 1600 lot han truppen opptre hele 32 ganger ved hoffet. Det var under hans beskyttelse at truppen gjorde store fremskritt. De tjente ikke spesielt

mye penger, men slike opptredener økte gruppens anseelse og berømmelse. Shakespeares trupp levde under lordens beskyttelse frem til Elisabeth Is død. Den neste beskytter ble James I, og truppen ble nå kalt The King's Men.

“Man kvittet seg raskt med mindre lønnsomme stykker, mens de med suksess kom tilbake på repertoaret år etter år.”

I 1599 ble nok et teater innviet, nemlig The Globe. Dette teatret ble bygd av skuespillere for skuespillere, det var et sameie hvor Shakespeare eide en av andelene. The Globe ble et av de dominerende teatrene i England frem til 1613, da det ble truffet av en kanonkule og brant ned til grunnen.

### Alt var tillatt

Det elisabethanske teater var et repertoarteater — det ble spilt ulike forestillinger hver kveld, noe som førte til et enormt press på skuespillerne og ikke minst forfatterne. Konkurransen mellom de ulike trupene var stor, og publikum var krevende. Det var et rent kommersielt teater på godt og vondt. Man kvittet seg raskt med mindre lønnsomme stykker, mens de med suksess kom tilbake på repertoaret år etter år. Dette systemet var med på å gi forfatterne anledning til å forbedre og bearbeide egne og andres tekster.

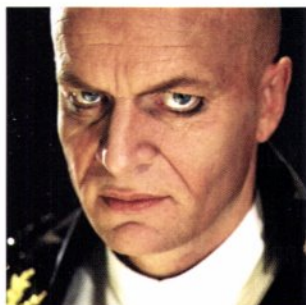
Det elisabethanske teater fulgte heller ingen regler. Dramatikerne snappet opp et hvilket som helst stoff, stjal hvor det var ting å stjele, bearbeidet hvor man trengte det — alt var tillatt så lenge publikum var fornøyd. Publikum kom fra alle samfunnslag. Det geniale med Shakespeare var at han favnet hele spekteret, han var en mester i å tilfredstille alles behov, fra lavkomikk til opphøyet poesi, fra romantiske røverhistorier til bloddryppende drama. Shakespeare kjente sitt publikums interesser, lyster, frustrasjoner og sorger.

Etter brannen i 1613 ble et nytt Globe bygd, men i 1655 brant også dette ned. Englands storhetstid innen teaterkunsten var i ferd med å dø ut. Også Shakespeare selv og hans verker gikk i glemmeboken. Publikum ble et annet, mindre folkelig. Nye regler for god konvensjonell kunst tok overhånd. Det skulle gå nesten 200 år før Shakespeare fikk sin renessanse. Med romantikkens brudd med fransk klassisisme ble han igjen trukket frem i lyset. Nå var William Shakespeare ikke lenger en blant mange, han ble utropt til geni og klassiker.





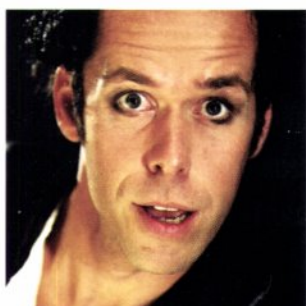
## Skuespillere



Roger Hilleren

Escalus, fyrste av Verona

er utdannet ved New York University (1986). Han har bl.a. arbeidet ved bl.a. Riksteatret, Centralteatret, Sogn og Fjordane Teater og Black Box. Hilleren har også erfaring som skuespiller i en rekke film- og fjernsynsproduksjoner.



Bernhard Arne

Abraham / Paris / Tybalts tjener

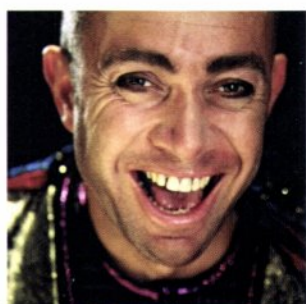
har bl.a. jobbet ved Det Norske Teatret, Hålogaland Teater, Oslo Nye Teater og Riksteatret. Han var med i filmen "Kristin Lavransdatter" og har spilt i ulike fjernsynsproduksjoner. Hver sommer spiller han i Kruttårnteatret i Stavern.



Linda Tørklep

Julies Amme / Fru Montague

er utdannet ved Elevskolen ved Det Norske Teatret og har vært ansatt ved Riksteatret siden 1975. Hun har dessuten vært med i film- og fjernsynsproduksjoner og spilt i flere oppsetninger av "Kaptein Sabeltann."



Even Rasmussen

Herr Capulet

gikk ut fra Statens Teaterhøgskole i 1985 og har siden arbeidet ved flere av landets scener. I løpet av de siste årene har han bl.a. vært tilknyttet Den Nationale Scene og Agder Teater. Even har også vært med i spillefilmer og hatt flere oppdrag for NRK.

Romeo og Julie 19



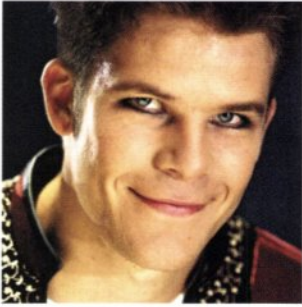
er utdannet ved Riksteatrets elevskole (1977/78) og har vært ansatt ved Riksteatret siden 1980. Grønli har dessuten erfaring fra film og TV. Våren 2004 er han aktuell i to nye filmer.



Jon Erling Wevling

Peter / Bror Johannes / Tybalts tjener

har sin utdanning fra East 15 Acting School i London (1998). Han har hatt et engasjement ved Brageteatret i Buskerud og vært tilknyttet den frie gruppen Fortinbras Teater. Jon Erling har medvirket i flere filmer og fjernsynsproduksjoner.



Tobias Avlund Heiberg

Romeo

gikk ut fra ved École Philippe Gaulier i London i 2000. Siden har han medvirket i ulike teaterprosjekter, bl.a. i Riksteatrets oppsetning av "Medmenneske." Våren 2002 var han skuespiller og danser i den egenproduserte forestillingen "Blank" i Asker.



Anderz Eide

Mercutio

avsluttet skuespillerutdannelsen ved Bergen Teaterskole i 1998 og har siden medvirket i oppsetninger ved Den Nationale Scene, Trøndelag Teater og Det Norske Teatret. Ellers har han jobbet for NRK Drama og vært med i kortfilmen "Forfall."



Espen Reboli Bjerke

Benvolio

er utdannet ved Statens Teaterhøgskole (2000). Han har bl.a. arbeidet ved Oslo Nye Teater, Torshovteatret, Det Norske Teatret og i flere av Jo Strømgrens produksjoner — sist i spillefilmen "Mot Moskva", som har premiere høsten 2003. Ellers har han medvirket i flere fjernsynsproduksjoner.



Espen Sandvik

Tybalt

## Disse står bak oppsetningen

### Bentein Baardson (regi)

gikk ut fra Statens Teaterhøgskole i 1973. Han har spilt en rekke store roller ved de fleste av landets teatre. De senere årene har han arbeidet som regissør innen teater, film, fjernsyn og hatt det kunstneriske ansvaret ved internasjonale kulturevenement. Han har også vært teatersjef ved Rogaland Teater og Den Nationale Scene.

### Ingeborg Kvamme (scenografi og kostymedesign)

er utdannet ved New York University, Tisch School of Arts. Hun har en allsidig bakgrunn fra film, fjernsyn og teater. De siste årene har hun vært scenograf ved bl.a. Nationaltheatret, Den Nationale Scene, Agder Teater og Riksteatret.

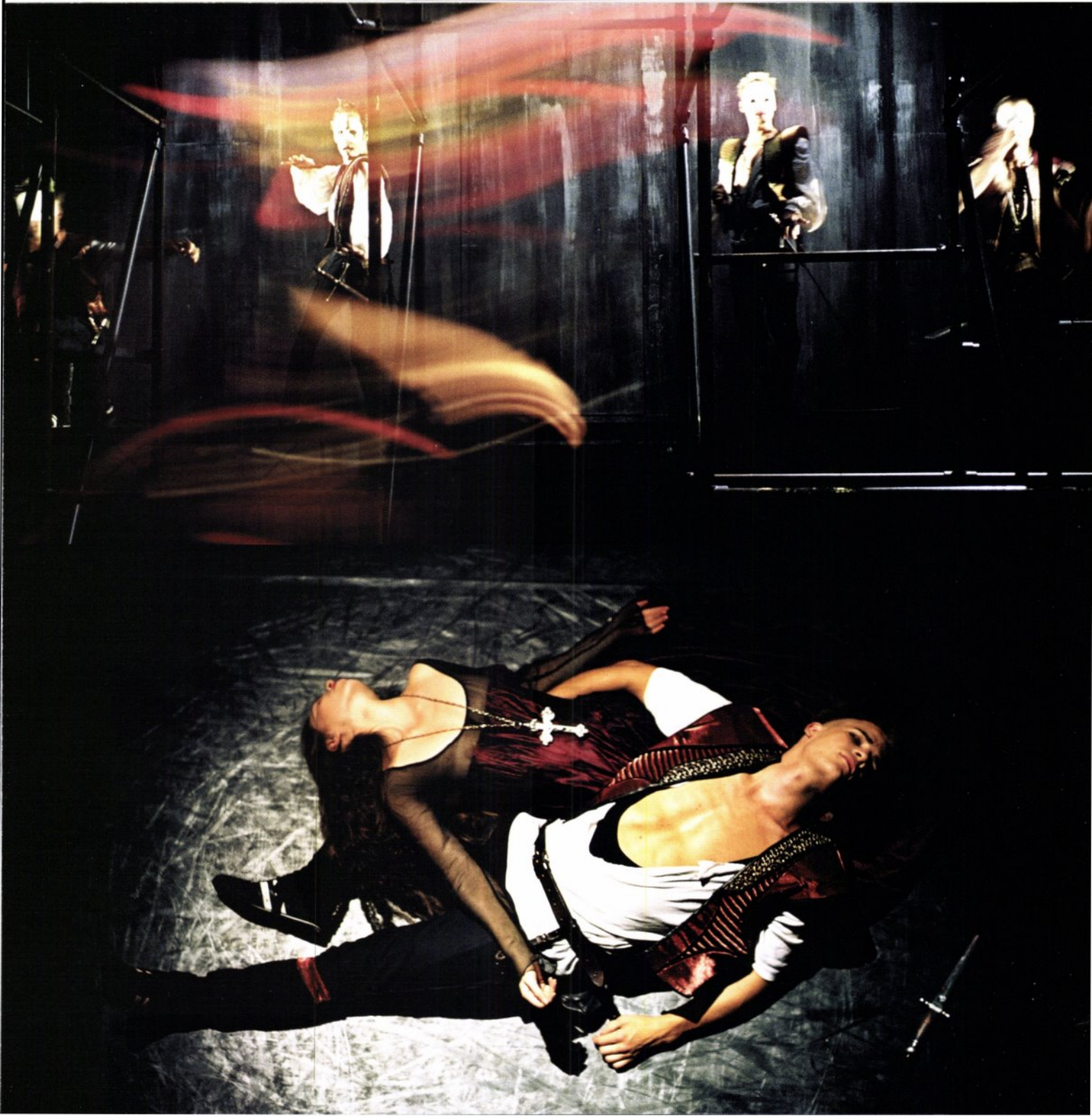
### Bodil Kvamme (dramaturg)

er utdannet som dramaturg i Norge og Danmark og har studert regi i Østerrike. Kvamme har i flere år arbeidet som assistent og dramaturg for Bentein Baardson. I løpet av de senere årene har hun også hatt regioppgaver ved Den Nationale Scene og Agder Teater.

### Lars Årdal (lyddesign)

begynte som lydansvarlig ved Riksteatret i 1992 og har i de senere årene arbeidet som lyddesigner og komponist ved





## Ellers på Riksteatret høsten 2003

### **Klatremus og de andre dyrene i Hakkebakkeskogen**

av Thorbjørn Egner

For aller første gang møter du dyrene som dukker i små og kjempestore skikkelser. Selvsagt er vi tro mot Thorbjørn Egners fantastiske univers.

Premiere 2. september i Ørsta

### **Espresso**

av Jakob Margido Esp og Tor Gunnar Heggem

"Jakob Margido Esp er et raust menneske, en ujelete antisnobb som midt i en humoristisk forestilling våger å fortelle om selvmordsforsøket for 12 år siden." VG

Turnépremiere 14. oktober i Mosjøen

### **Dødsdansen**

av August Strindberg

Vi byr opp til kritikerrost forestilling med Guri Johnson, Bjørn Sundquist og Håkon Ramstad. Hålogaland Teaters forestilling er blitt en kjempesuksess.

Turnépremiere 3. november på Natterøy

10. sep. SKIEN  
 11. sep. KRISTIANSAND  
 12. sep. KRISTIANSAND  
 14. sep. TONSTAD  
 15. sep. BRYNE  
 16. sep. SANDNES  
 17. sep. HAUGESUND  
 18. sep. KOPERVIK  
 20. sep. STORD  
 22. sep. SELJORD  
 23. sep. BØ I TELEMARK  
 24. sep. GRIMSTAD  
 25. sep. RISØR  
 26. sep. VIKERSUND

28. sep. JESSHEIM  
 29. sep. ASKIM  
 30. sep. LARVIK  
 1. okt. SANDEFJORD  
 2. okt. HORTEN  
 3. okt. NØTTERØY  
 5. okt. KONGSVINGER  
 6. okt. ELVERUM  
 7. okt. RENA  
 8. okt. RØROS  
 9. okt. STJØRDAL  
 10. okt. ØRKANGER  
 12. okt. STEINKJER  
 13. okt. NAMSOS

14. okt. KOLVEREID  
 21. okt. LILLEHAMMER  
 22. okt. OTTA  
 23. okt. GJØVIK  
 24. okt. ÅL  
 25. okt. FAGERNES  
 26. okt. SOGNDAL  
 28. okt. FØRDE  
 29. okt. STRYN  
 30. okt. ÅLESUND  
 31. okt. ØRSTA  
 1. nov. SURNADAL  
 2. nov. MOLDE  
 5. nov. MOSJØEN

6. nov. MO I RANA  
 7. nov. BODØ  
 10. nov. STOKMARKNES  
 11. nov. HARSTAD  
 12. nov. NARVIK  
 13. nov. TROMSØ  
 16. nov. ALTA  
 17. nov. LAKSELV  
 19. nov. KIRKENES  
 23. nov. DRAMMEN

Billettbestilling tlf. 815 00 525

[www.riksteatret.no](http://www.riksteatret.no)

